

การศึกษาโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง An Study of Supply Chain of Oil Palm Ramp in Pakpanang River Basin.

บุญทรี จันทรกัลป์

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80161

School of Management, Walailak University, Thasala District, Nakhonsithammarat 80161

E-mail: boontareec@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในลุ่มน้ำปากพนัง ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการวิเคราะห์จากผังการไหล (Flow Analysis) ในรูปแบบของ Mapping the Supply Chain ซึ่งผลวิจัยพบว่า โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในแต่ละอำเภอในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังของลานเทมีช่องทางการไหลที่คล้ายคลึงกันและพบปัญหาในการส่วนของคุณภาพและปริมาณผลผลิตส่งผลกระทบต่ออำนาจการต่อรองที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องภายในโซ่อุปทาน

คำสำคัญ ลานเท, ปาล์มน้ำมัน, โซ่อุปทาน

ABSTRACT

The objective of this research is to study the characteristics of the supply chain of palm oil Ramp in the Pakpanang River Basin. The research methodology includes flow analysis in the form of mapping the supply chain. The finding indicate that supply chain of palm oil ramp in each district in Pakpanang River Basin are similar flow channel and problems in terms of quality and quantity affect the bargaining power that occurred during along the stakeholders in Supply Chain.

Keyword: Ramp, Oil Palm, Supply Chain

บทนำ

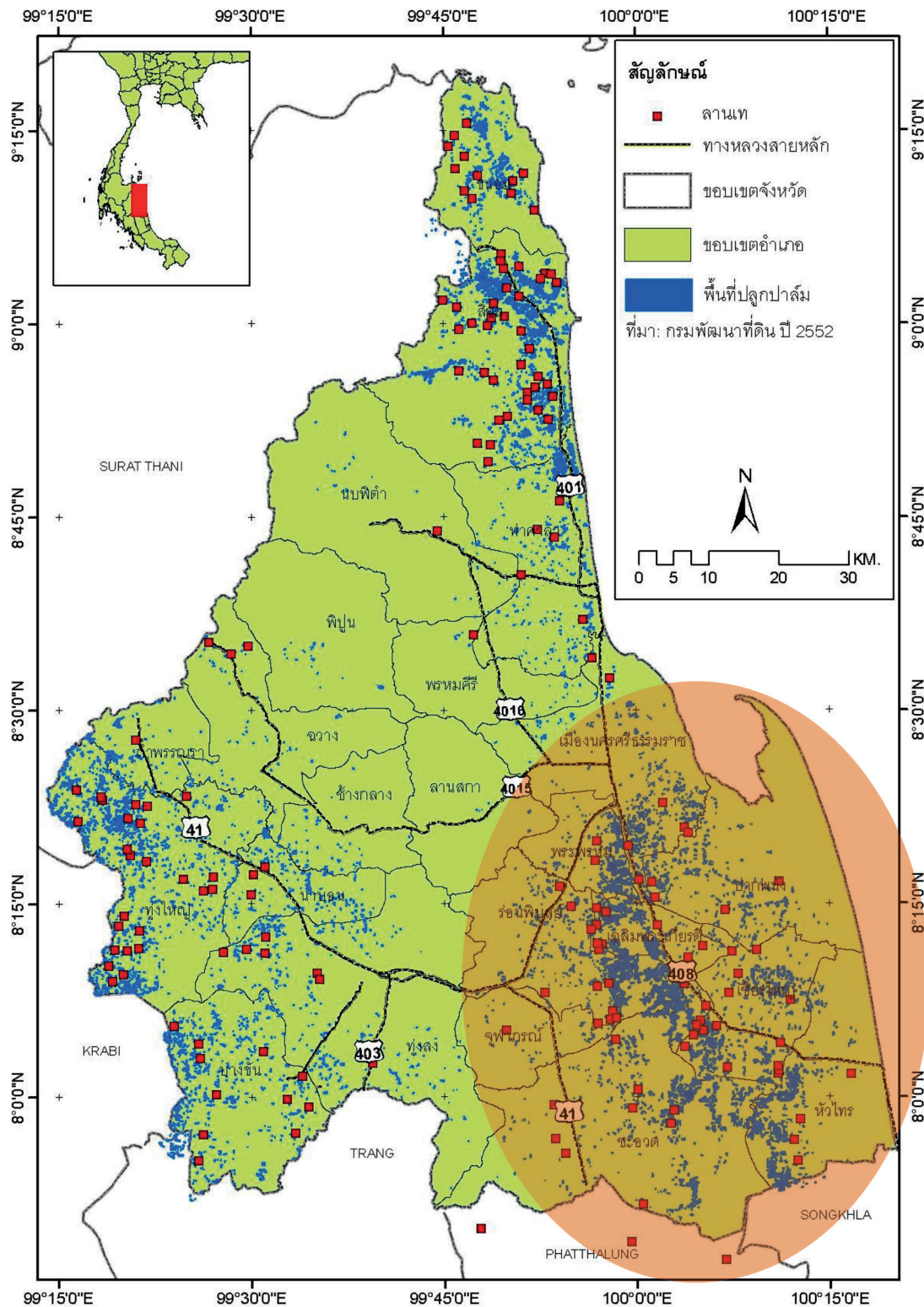
ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศที่นิยมปลูกกันมาก จะเห็นได้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของการเพาะปลูกปาล์มในภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะภาคใต้ ซึ่งมีพื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุด โดยสังเกตได้ว่า กลุ่มจังหวัดที่มีการเพาะปลูกมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี โดยมีพื้นที่เพาะปลูกสูงถึง 80% ของพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกปาล์มในประเทศไทย และในปัจจุบันมีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมายังพื้นที่ใกล้เคียง โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของการปลูกปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังซึ่งมีการปลูกอย่างกว้างขวาง แต่พื้นที่แห่งนี้ยังถือว่าเป็นพื้นที่เพาะปลูกใหม่ พื้นที่เฉลี่ยในการเพาะปลูกเท่ากับ 20 ไร่ ทำให้ผลผลิตต่อไร่ยังมีไม่สูงมากนักส่งผลให้เกิดธุรกิจลานเทขึ้นจำนวนมากในพื้นที่ โดยลานเททำหน้าที่รวบรวมผลผลิตจากสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรและนำไปขายให้กับโรงสกัดน้ำมัน ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันประหยัดต้นทุนในการขนส่งได้ และในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีโรงสกัดน้ำมันขึ้นต้นเพียงรายเดียวไม่เพียงพอต่อปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันที่ออกมาทำให้เกษตรกรต้องส่งผลผลิตไปยังโรงสกัดในจังหวัดใกล้เคียงซึ่งมีระยะทางไกลมีผลต่อต้นทุนขนส่งที่สูงขึ้นและคุณภาพของผลผลิตที่ลดลง เนื่องจากผลผลิตปาล์มสดที่เก็บเกี่ยวได้จากต้นปาล์มน้ำมันควรจะนำเข้ากระบวนการผลิตภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อให้ได้คุณภาพน้ำมันปาล์มดิบที่ดี สำหรับพื้นที่แห่งนี้ ลานเท นับได้ว่ามีบทบาทต่อการจัดการธุรกิจปาล์มน้ำมันเป็นอย่างมาก ในการวิจัยนี้จึงทำการศึกษาโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาธุรกิจปาล์มน้ำมันในพื้นที่ที่ต้องมีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องตั้งแต่ผู้ขายปัจจัยการผลิต เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ลานเท และโรงสกัด ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังประกอบด้วย พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลา มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 1.9 ล้านไร่รวม 13 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอ ปากพนัง ชะอวด ร่อนพิบูลย์ เขียวใหญ่ ลานสกา จุฬาภรณ์ เฉลิมพระเกียรติ พระพรหม หัวไทร และอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอควนขนุน และป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

รูปที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมันและที่ตั้งของลานเทพาล์มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
ที่มา: ปรับปรุงโดยคณะวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยสำรวจเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 91 แห่ง สามารถเก็บข้อมูลได้จริง 31 แห่ง (เท่ากับ 34% ของประชากร) ส่วนลานเทที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้เนื่องจากประสบปัญหาอันได้แก่ ไม่สามารถติดต่อได้ เลิกกิจการ และไม่สะดวกให้ข้อมูล

แนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล

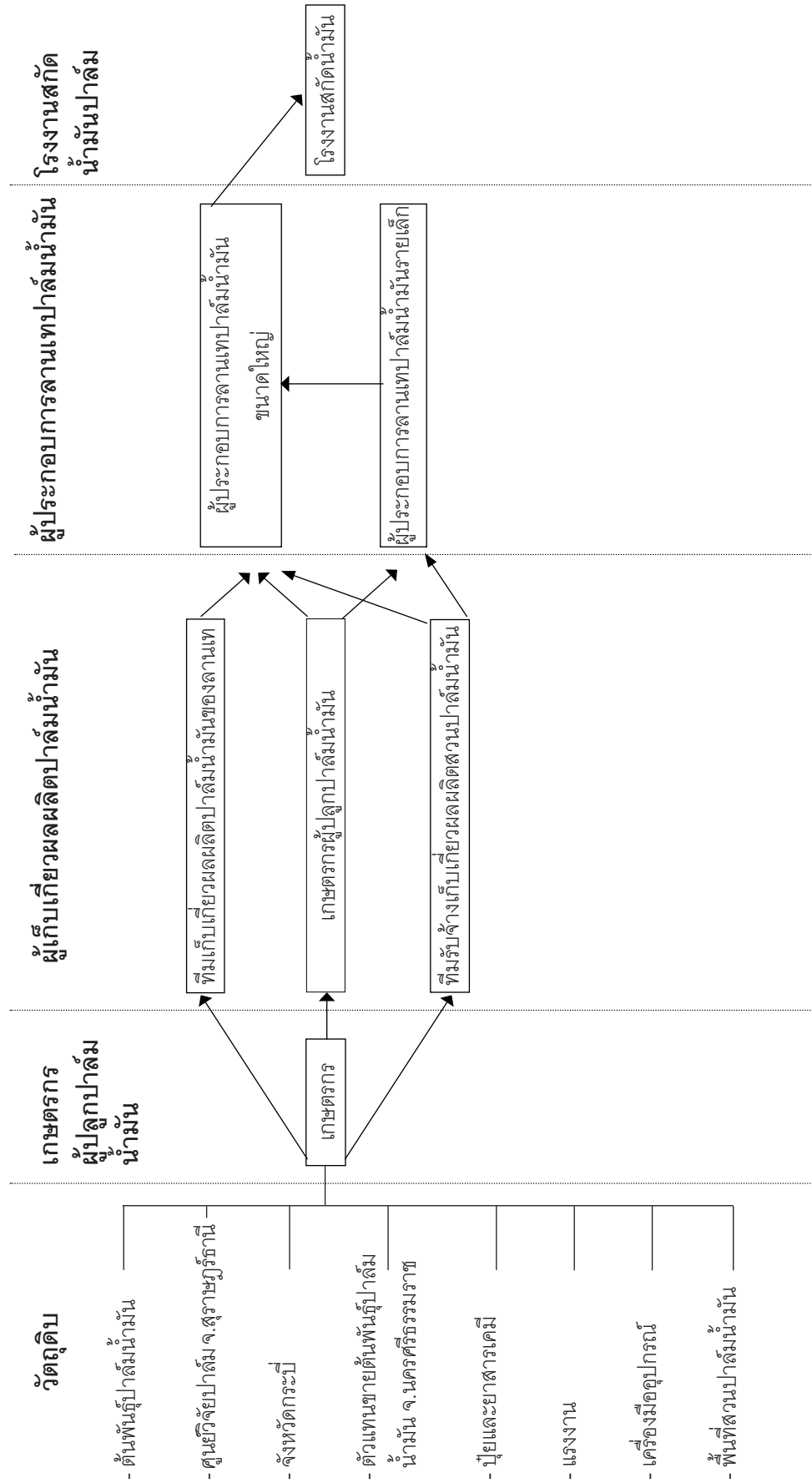
- 1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามและสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด
- 2) ข้อมูลจากการจดบันทึกในพื้นที่ศึกษาจริง ซึ่งเกิดจากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงของทีมงานวิจัย

แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์จากผังการไหล (Flow Analysis) ในรูปแบบของ Mapping the Supply Chain ซึ่งเป็นแผนภาพการไหลที่แสดงภาพรวมทั้งหมดของโซ่อุปทาน

ผลการศึกษา

จากศึกษาพบว่า มีการเคลื่อนย้ายและการกระจายของผลผลิตปาล์มน้ำมันในโซ่อุปทานของปาล์มน้ำมันที่ผ่านลานเทในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเริ่มต้นจากเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นผู้จัดหาปัจจัยในการผลิตปาล์มน้ำมัน ซึ่งประกอบด้วย ที่ดินในการปลูกต้นปาล์มน้ำมัน เงินทุน ต้นกล้าปาล์มน้ำมัน แรงงาน ปุ๋ย สารเคมี และอุปกรณ์ในการดูแลรักษาต้นปาล์มน้ำมัน เมื่อต้นปาล์มน้ำมันของเกษตรกรสามารถให้ผลผลิตที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ ทางเกษตรกรจะมีการจัดการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันไปขายให้กับผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมัน และโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม โดยพิจารณาจากการผ่านลานเท ได้ 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) เกษตรกรและทีมเก็บเกี่ยวจะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันมาขายให้กับลานเทปาล์มน้ำมัน และโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มโดยผ่านลานเทขนาดใหญ่ 2) เกษตรกรและทีมเก็บเกี่ยวจะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันมาขายให้กับลานเทปาล์มน้ำมัน และโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มโดยผ่านลานเทขนาดเล็กและลานเทขนาดเล็กรวบรวมส่งขายต่อให้ลานเทขนาดใหญ่ โดยจากทั้ง 2 รูปแบบเมื่อผลผลิตปาล์มน้ำมันเคลื่อนย้ายจากสวนปาล์มน้ำมันมายังผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมันแล้ว ผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมันจะดูแลรักษาคุณภาพของผลผลิตปาล์มน้ำมันเหล่านั้น เพื่อบรรจุส่งมอบให้กับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มต่อไป ดังรูปที่ 1

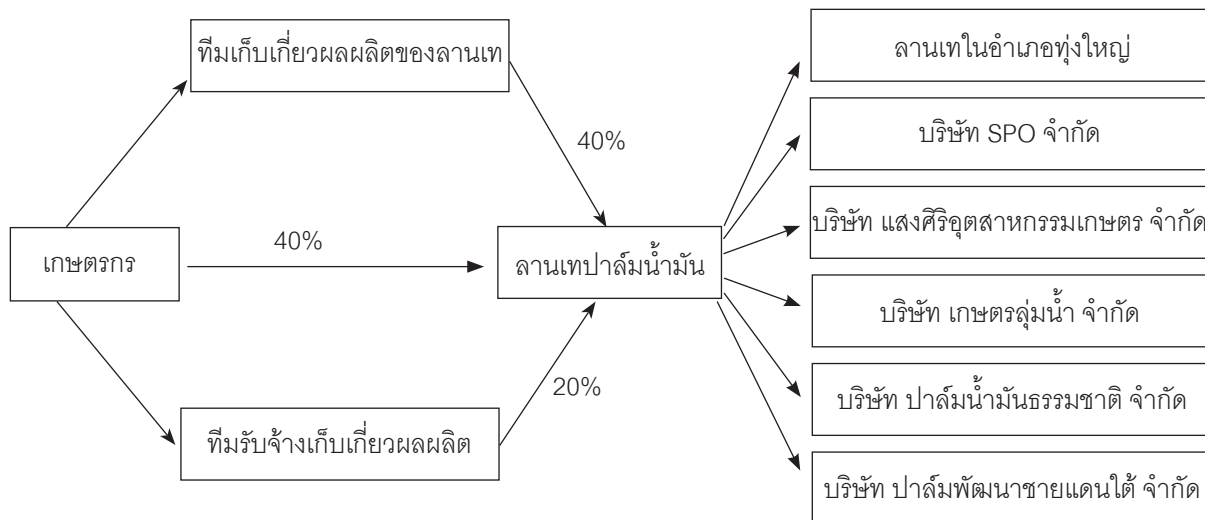

รูปที่ 2 ภาพรวมโซ่อุปทานปาล์มน้ำมันที่ผ่านลานเทในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

จากการสำรวจสามารถอธิบายข้อมูลลักษณะโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังแยกสายอำเภอ ได้ดังนี้

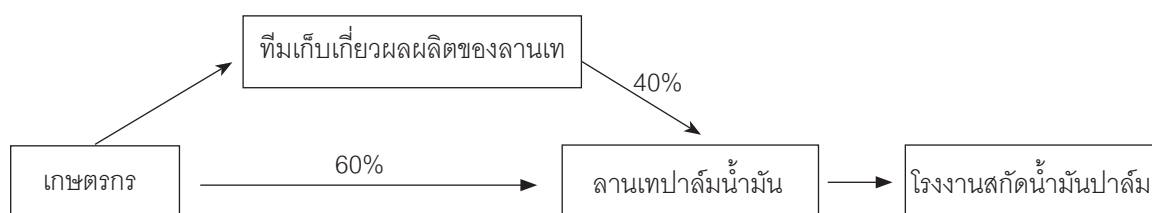
1. ลานเทในอำเภอเชียรใหญ่

รูปที่ 3 โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอเชียรใหญ่

จากรูปที่ 3 ผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอเชียรใหญ่สามารถรับซื้อปาล์มน้ำมันได้เฉลี่ย 200 ตันต่อวัน โดยจะรับผลผลิตจากทีมเก็บเกี่ยวผลผลิตของลานเทเอง 40% ทีมรับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิต 20% และเกษตรกร 40% นอกจากนั้นยังสามารถให้ทางโรงงานสกัดปาล์มน้ำมันมารับผลผลิตที่ลานเทได้ โดยมีการกระจายส่งขายให้โรงสกัดปาล์มน้ำมันทั้งในและนอกพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

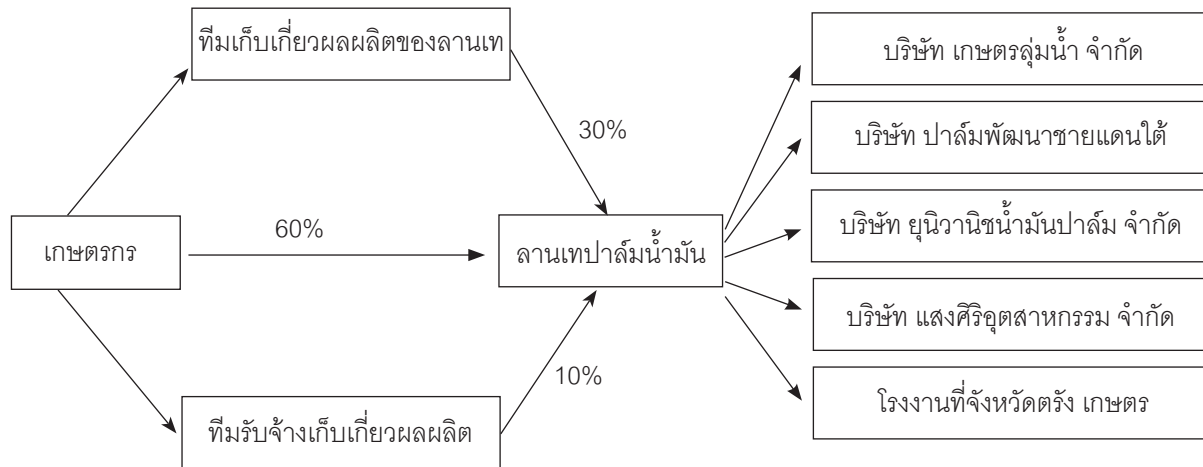
2. ลานเทในอำเภอเมืองและอำเภอปากพนัง

รูปที่ 4 โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอเมืองและปากพนัง

จากรูปที่ 4 ผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอเมืองและอำเภอปากพนังจะสามารถรับผลผลิตปาล์มน้ำมันได้เฉลี่ยวันละ 20-40 ตัน/วัน ซึ่งเป็นผลผลิตปาล์มน้ำมันที่อยู่ในพื้นที่ของลานเทหรือในตำบลใกล้เคียงของลานเททั้งหมด โดยมักจะส่งตรงไปยังโรงสกัดปาล์มน้ำมันในพื้นที่

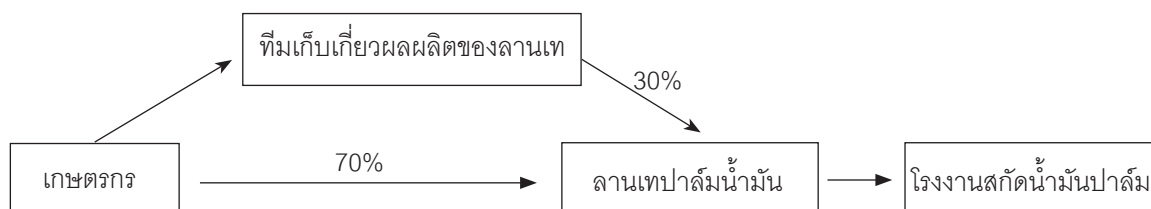
4. ลานเทในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

รูปที่ 5 โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

จากรูปที่ 5 ผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จะสามารถรับผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยวันละ 20-30 ตัน/วัน และส่งผลผลิตปาล์มน้ำมันให้กับหลายโรงงาน ประกอบด้วย บริษัท เกษตรลุ่มน้ำ จำกัด จังหวัดนครศรีธรรมราช บริษัท ปาล์มพัฒนาชายแดนใต้ จำกัด จังหวัดปัตตานี บริษัท ยูนิวานิชน้ำมันปาล์ม จำกัด จังหวัดกระบี่ บริษัท แสงศิริอุตสาหกรรมเกษตร จำกัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี และโรงงานที่จังหวัดตรัง เกษตร

5. ลานเทในอำเภอหัวไทร

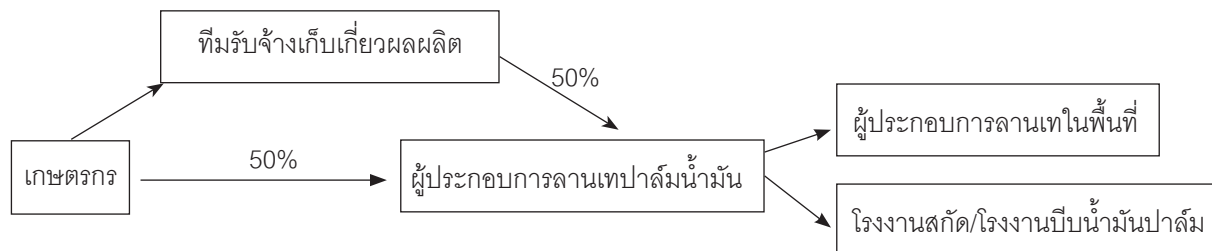
รูปที่ 6 โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในอำเภอหัวไทร

จากรูปที่ 6 เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันจะเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันมาขายให้กับลานเทซึ่งคิดเป็น 70% ของผลผลิตปาล์มน้ำมันทั้งหมดที่ได้รับในแต่ละวัน ซึ่งผลผลิตส่วนนี้จะมีปัญหาในเรื่องของคุณภาพบ้างเล็กน้อย คือจะมีผลผลิตปาล์มน้ำมันดิบหรือปาล์มน้ำมันที่ยังไม่สุกเต็มที่ปะปนอยู่บ้าง

และทีมเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันของลานเท จะไปเก็บเกี่ยวผลผลิตจากสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ซึ่งทางลานเทได้ติดต่อไว้ ในส่วนนี้คิดเป็น 30% ของผลผลิตที่ลานเทได้รับแต่ละวัน ผลผลิตเหล่านี้มีคุณภาพดี ผลปาล์มน้ำมันสุกเต็มที่ แต่มีปัญหาล้างปนเล็กน้อย

6. ลานเทในจังหวัดพัทลุง

รูปที่ 7 โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในจังหวัดพัทลุง

จากรูปที่ 7 ผู้ประกอบการลานเทปาล์มน้ำมันในจังหวัดพัทลุงที่มีพื้นที่ติดกับจังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งจะสามารถรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมันปาล์มน้ำมันได้ประมาณ 9-10 ตัน ต่อวัน เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีการปลูกลูกปาล์มน้ำมันไม่มากนักและยังมีพื้นที่ปาล์มน้ำมันที่มีอายุน้อยและยังไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ และพบว่าลานเทในจังหวัดพัทลุงจะรับซื้อไม่เพียงพอการควบคุมการรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมัน โดยลานเททำการส่งผลผลิตไปขายต่อยังลานเทและโรงสกัดในพื้นที่ใกล้เคียง

ปัญหาที่พบในโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

1. ผลผลิตปาล์มน้ำมันที่รับซื้อจากเกษตรกรในพื้นที่ยังต้องปรับปรุงคุณภาพของขนาดผลปาล์ม เนื่องจากขนาดของผลปาล์มในพื้นที่มีขนาดเล็ก เกษตรกรยังต้องการการส่งเสริมจากผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาปาล์มน้ำมัน อีกทั้งโรงงานบีบ/โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม มีความต้องการปรับปรุงคุณภาพของปาล์มน้ำมันให้มีความดีขึ้น คือ มีขนาดผลปาล์มที่มีขนาดใหญ่ และสุกพอดีไม่อ่อนหรือสุกเกินไป

2. อำนาจต่อรองระหว่างลูกค้าและลานเทปาล์มน้ำมัน พบว่าผู้ประกอบการลานเทจะมีอำนาจต่อรองกับลูกค้ามากกว่า หากลูกค้ามีปริมาณการขายที่น้อยและผลผลิตปาล์มน้ำมันลูกค้าเล็กและดิบ แต่หากเป็นรายลูกค้ารายใหญ่และมีขนาดของผลปาล์มที่มีคุณภาพ จะสามารถต่อรองราคากับลานเทได้มากกว่า และสามารถเลือกจำหน่ายให้แก่ลานเทใดก็ได้ และส่วนใหญ่เกษตรกรที่มีปริมาณปาล์มน้ำมันไม่มากมีปริมาณน้อยกว่า 5 ตัน จะเลือกจำหน่ายให้แก่ลานเทที่อยู่ใกล้เคียง หากราคาปาล์มน้ำมันที่รับซื้อมีราคาที่แตกต่างกันไม่มากนัก เพราะคำนึงถึงต้นทุนค่าขนส่งและระยะทาง แต่หากเป็นเกษตรกรที่มีปริมาณปาล์มน้ำมันที่จะขายตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป จะเลือกขายให้แก่ลานเทที่ให้ราคาที่สูงกว่า โดยการโทรสอบถามราคาปาล์มในวันที่จะขายก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะขายให้แก่ลานเทใด

3. อำนาจต่อรองระหว่างลานเทปาล์มน้ำมันกับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม พบว่าโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มจะมีอำนาจต่อรองมากกว่า เนื่องจากไม่มีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มในพื้นที่และจำนวนโรงงานใกล้เคียงมีจำนวนน้อย ทำให้ลานเทมีทางเลือกในการจำหน่ายไม่มาก แต่หากช่วงใดปาล์มน้ำมันมีราคาสูงและมีปริมาณน้อย โรงงานมีความต้องการรับซื้อมาก ลานเทจะมีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น โดยจะเลือกโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่ให้ราคารับซื้อปาล์มน้ำมันที่สูงกว่า

สรุปผลการศึกษา

โซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมันในแต่ละอำเภอในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังของลานเทมีช่องทางการไหลที่คล้ายคลึงกัน โดยเริ่มต้นจากสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันผ่านการเก็บเกี่ยวจากเกษตรกรเองหรือมีการจ้างทีมรับจ้างเก็บเกี่ยวหรือเป็นทีมเก็บเกี่ยวของลานเท ส่งต่อไปยังลานเทปาล์มน้ำมันที่อยู่ในพื้นที่ และส่งต่อไปยังโรงสกัดที่อยู่ใกล้เคียงหรืออาจจะมีการส่งผ่านลานเทขนาดใหญ่เพื่อส่งต่อโรงสกัดปาล์มน้ำมันต่อไป การมีปริมาณลานเทที่กระจายตัวในพื้นที่จำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงปริมาณผลผลิตที่ไม่เพียงพอที่เกษตรกรจะคุ้มทุนในการไปส่งผลผลิตขายต่อยังโรงสกัดด้วยตัวเอง และการที่ลานเทมีการส่งขายต่อยังนอกพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการรองรับผลผลิตของโรงสกัดในพื้นที่ที่ไม่เพียงพอและปัญหาด้านอำนาจการต่อรองที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อภายในโซ่อุปทาน

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

จากปัญหาที่พบทั้งในส่วนของปัญหาคุณภาพผลผลิตและปริมาณผลผลิตที่มีผลต่ออำนาจต่อรองภายในโซ่อุปทานของลานเทปาล์มน้ำมัน ควรจะให้ความสำคัญในการให้ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและในส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานเองควรให้ความสนใจเรื่องคุณภาพผลผลิตและเพิ่มความสามารถในการผลิตให้มากขึ้น และควรที่จะสร้างความร่วมมือในการวางแผนและจัดการธุรกิจตลอดโซ่อุปทานอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปี 2554

เอกสารอ้างอิง

Chopra, S. and Meindl, P. (2007). Supply Chain Management Strategy, Planning x Operations. Pearson Education, Inc., New Jersey, U.S.A